

А.М. Сундук (Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України, м. Київ, Україна)

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У статті розглянуто питання впливу зовнішніх глобальних процесів на розвиток національної економіки. Визначено основні методичні підходи до встановлення рівня такого впливу, що дало змогу провести аналіз й оцінити особливості розвитку економіки України у глобальному контексті. Запропоновано основні підходи до побудови системи державного контролю за такими процесами.

Ключові слова: держава, регіон, глобальні впливи, показник, вектори контролю.

Табл. 4 Літ. 10.

А.Н. Сундук (Інститут економіки природопользования и устойчивого развития НАН Украины, г. Киев, Украина)

РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНЫХ ВЫЗОВОВ

В статье рассматриваются вопросы влияния внешних процессов на развитие национальной экономики. Определены основные методические подходы к установлению уровня такого влияния, что дало возможность провести анализ и оценить особенности развития экономики Украины в глобальном контексте. Предлагаются основные подходы к построению системы государственного контроля за такими процессами.

Ключевые слова: государство, регион, глобальные влияния, показатель, векторы контроля.

A.M. Sunduk (Institute of Nature Management & Sustainable Development, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

NATIONAL ECONOMY DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES

The article considers the issues of the external processes influence upon the development of national economy. Methodical approaches to determination of the influence level are established, providing an opportunity to carry out the analysis and to estimate the peculiarities of the Ukrainian economy's development in the global context. Major approaches to construction of the state control system for these processes are presented.

Keywords: state; region; global influences; indicator; control vectors.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть, на фоні інтенсифікації глобальних процесів, спостерігаються тенденції до посилення їхнього впливу на розвиток національних економік. Такий вплив характерний як для національної економіки, так і для її окремих функціональних і територіальних систем. У зв'язку з цим важливим завданням є встановлення територіальних особливостей впливу цих процесів на функціонування й розвиток систем національної економіки, що дасть змогу визначити основні підходи до побудови системи державного контролю за такими процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням взаємодії внутрішнього і зовнішнього простору та впливу глобальних процесів на внутрішні системи присвячена праця О.І. Гонти [1], в якій досліджуються проблеми формування політики транснаціоналізації економіки регіонів. Дослідження Є.О. Маруняк [2] присвячені питанням глобалізації та її впливу на розвиток регіонів. У праці

Л. Яремко [10] висвітлюється взаємодія регіонів із зовнішнім середовищем. Ці праці визначають базові напрями розвитку взаємодій, однак поза увагою дослідників залишилися питання параметризації цих явищ і процесів.

Невирішені частини проблеми. Важливим питанням є визначення методичних особливостей проведення аналізу й оцінювання розвитку національної економіки в контексті впливу процесів зовнішнього походження. Зважаючи на вагомі часові зміни, доцільним вважається проведення аналізу з урахуванням динамічних особливостей. Крім того, необхідною є прикладна апробація методичних підходів, що дасть змогу отримати нові наукові результати.

Мета дослідження. Формування методичних підходів до проведення аналізу й оцінювання розвитку національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз, а також їх апробація.

Основні результати дослідження. Інтенсивний розвиток глобального середовища має своє відображення в Україні, параметри внутрішніх систем якої та її територіальних складових визначаються вагомою орієнтацією на зовнішні ринки й процеси. Реалізація цих процесів залежить від комплексу чинників різного спрямування, а перевага одного або іншого серед них обумовлюється поточними особливостями розвитку.

Зважаючи на багатоаспектність впливу глобального середовища на внутрішні системи національної економіки, доцільним є зосередження на окремих з цих впливів, які б однак надавали достатньо повне уявлення про основні характеристики цих процесів та можливості оперування отриманими даними.

Відомо, що глобальні процеси, які впливають на національну економіку та її складові, призводять до концентрації зовнішнього ресурсного потенціалу в межах конкретної території, а складовими такого потенціалу можуть бути, наприклад, іноземні інвестиції, банківські кредити в іноземній валюті, зовнішньоекономічні операції, фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів іноземних інвесторів, для соціальної сфери – міграційні процеси, туристичні потоки, інформаційні мережі та їх користувачі тощо. Кожний із зазначених прикладів має і зворотний аспект. Наприклад, зовнішньоторговельні операції, міграції, туризм мають мінімум двосторонні контакти. Розгляд глобалізації в цьому сенсі дає змогу охарактеризувати вплив зовнішніх процесів на внутрішні системи, залученість внутрішнього середовища до зовнішніх сфер розвитку, особливості акумуляції зовнішніх ресурсів в межах внутрішнього простору. З метою фіксації цих процесів нами використовується коефіцієнт глобалізованості, який формує уявлення про особливості концентрації зовнішнього ресурсного потенціалу в межах конкретної території.

Другим важливим аспектом прояву глобальних процесів є той вплив, який ці процеси можуть здійснити (або здійснюють) на системи національної економіки. Маючи вагоме ресурсне забезпечення, процеси визначаються і вагомих рівнем впливу. Коефіцієнт глобального коригуючого впливу дає уявлення про рівень взаємодії внутрішнього середовища і зовнішніх процесів, а конкретніше – рівень впливу, співвідношення між внутрішніми параметрами й зовнішніми. Надмірні величини зовнішніх характеристик відносно внутрішніх формують і вагомий значення коригуючого впливу.

Розрахунок коефіцієнтів глобалізованості та глобального коригуючого впливу передбачає такі дії: I етап – розрахунок коефіцієнтів для окремих систем, які оцінюються (фінансова – ФС, економічна – ЕС, соціальна – СС); II етап – формування узагальнюючого показника, який дає уявлення про кількісний вимір досліджуваних процесів.

Зазначені коефіцієнти розраховуються на основі використання показників відповідно до конкретних систем, які оцінюються. В статті наводяться лише початкові показники для кожної системи. Для фінансової системи такими показниками є: ВДВ; ВДВ на одну особу; прямі іноземні інвестиції (ПІ); ПІ на одну особу; ПІ у фінансову діяльність; ПІ у фінансову діяльність на одну особу; кількість підприємств, які освоїли ПІ, тощо. Для економічної: ВДВ; ВДВ на одну особу; обсяг експорту; обсяг експорту на одну особу; кількість підприємств, які здійснювали експортні операції, тощо. Для соціальної: кількість наявного населення; кількість прибулих; кількість прибулих на 1 тис. населення; кількість вибулих; кількість вибулих на 1 тис. населення; ПІ у соціальну сферу тощо.

Оцінювання співвідношення фактичних значень регіону до порогових реалізовувалася на основі використання системи індикаторів. Наприклад, стан фінансової системи визначається такими відношеннями: ВРП на одну особу відносно середнього значення Польщі (порогове значення – 50% (0,5) від польського); обсяг прямих іноземних інвестицій, % до ВРП (порогове значення > 5 %); прямі іноземні інвестиції на одну особу (порогове значення > 500 дол. США – 100%). Важливо відзначити, що оцінювання характеру відношення фактичних значень до порогових визначається трьома можливими варіантами – «відповідність фактичних значень пороговим», «невідповідність» і «критична невідповідність». Межі між цими варіантами визначаються для кожного із значень окремо, виходячи з його змістовних характеристик.

Як показали проведені розрахунки, протягом років оцінювання (2000 р., 2005 р., 2009 р.) для України найвищі показники глобалізованості були зафіксовані в 2005 р. (0,4551), а найменші – у 2000 р. (0,3662) (колонка ЗАГ (загальний) в табл. 1). В 2009 р., логічно припустивши щодо пролонгації сформованих тенденцій, можливо було б очікувати найвище значення за всі роки, однак світові кризові явища скоригували значення коефіцієнта і зупинили його на позначці 0,3838.

Отримані дані свідчать про те, що найбільш інтенсивний вплив зовнішніх процесів на внутрішні системи відбувається в межах фінансової системи, також зовнішні процеси визначили фінансову систему як найкраще місце для концентрації власного ресурсного потенціалу. На відміну від фінансової системи, соціальна відчуває менший вплив зовнішніх процесів.

Логічно припустити, що висока «концентрація присутності» зовнішніх впливів генерує надмірну величину ризиків і загроз, які починають виникати разом із розміщенням впливу в межах внутрішнього простору держави або її регіонів. Це пояснюється тим, що зовнішні явища і процеси, крім певних позитивних дій, призводять до появи і загрозливих наслідків, які можуть бути за походженням реальними або віртуальними. Реальність обумовлюється як їх наявним потенціалом, так і сферою його реалізації. Навіть без конкретних дій

Таблиця 1. Коефіцієнти глобалізованості для України та її регіонів за 2000–2009 рр., авторські розрахунки

	2000					2005					2009						
	ФС	ВС	СС	ЗАГ	ФС	ФС	ВС	СС	ЗАГ	ФС	ВС	СС	ЗАГ	ФС	ВС	СС	ЗАГ
Україна	0,4376	0,3581	0,3028	0,3562	0,5748	0,4642	0,3262	0,4551	0,5393	0,3643	0,2277	0,3938	0,4551	0,5393	0,3643	0,2277	0,3938
АР Крим	0,0997	0,0992	0,6514	0,2834	0,1258	0,0951	0,5665	0,2625	0,0796	0,0488	0,5124	0,2335	0,2625	0,0796	0,0488	0,5124	0,2335
Вінницька	0,0498	0,0917	0,116	0,0858	0,0483	0,0732	0,0845	0,0720	0,0368	0,0498	0,1374	0,0747	0,0720	0,0368	0,0498	0,1374	0,0747
Волинська	0,127	0,1369	0,1019	0,1219	0,0787	0,0911	0,0828	0,0809	0,0747	0,0499	0,0966	0,0787	0,0809	0,0747	0,0499	0,0966	0,0787
Дніпропетровська	0,4622	0,5583	0,3497	0,4567	0,4825	0,4935	0,3312	0,4517	0,3938	0,426	0,3437	0,3938	0,4517	0,3938	0,426	0,3437	0,3938
Донецька	0,331	0,6349	0,4002	0,4554	0,3293	0,6398	0,3754	0,4482	0,2364	0,4184	0,4894	0,3754	0,4482	0,2364	0,4184	0,4894	0,3754
Житомирська	0,0457	0,0716	0,1119	0,0764	0,0359	0,0575	0,0755	0,0569	0,0287	0,0477	0,0828	0,0755	0,0569	0,0287	0,0477	0,0828	0,0569
Закарпатська	0,0795	0,1201	0,0924	0,0978	0,0984	0,1296	0,0966	0,1082	0,0581	0,0871	0,1218	0,0966	0,1082	0,0581	0,0871	0,1218	0,0966
Запорізька	0,2719	0,443	0,242	0,3190	0,2474	0,3467	0,1881	0,2607	0,122	0,2036	0,2072	0,1881	0,2607	0,122	0,2036	0,2072	0,1881
Івано-Франківська	0,0771	0,0916	0,0787	0,0825	0,0789	0,1218	0,0708	0,0905	0,0687	0,0721	0,0823	0,0708	0,0905	0,0687	0,0721	0,0823	0,0708
Київська	0,2473	0,2543	0,1193	0,2070	0,1699	0,2397	0,0953	0,1583	0,1268	0,209	0,1043	0,0953	0,1583	0,1268	0,209	0,1043	0,1583
Кіровоградська	0,034	0,0323	0,0936	0,0593	0,0257	0,0476	0,0416	0,0583	0,0161	0,0257	0,061	0,0416	0,0583	0,0161	0,0257	0,061	0,0583
Луганська	0,0789	0,1805	0,1988	0,1591	0,0964	0,1952	0,2131	0,1682	0,0682	0,1672	0,2765	0,2131	0,1682	0,0682	0,1672	0,2765	0,2131
Львівська	0,2016	0,2011	0,1935	0,1987	0,1944	0,1829	0,2267	0,2013	0,1541	0,1494	0,2863	0,2267	0,2013	0,1541	0,1494	0,2863	0,2013
Миколаївська	0,1087	0,1958	0,1379	0,1475	0,0987	0,1336	0,0883	0,1069	0,0736	0,126	0,2342	0,0883	0,1069	0,0736	0,126	0,2342	0,1069
Одеська	0,2474	0,2804	0,4004	0,3094	0,3005	0,2801	0,3504	0,3103	0,2535	0,245	0,4441	0,3504	0,3103	0,2535	0,245	0,4441	0,3103
Полтавська	0,2293	0,2203	0,148	0,1992	0,1802	0,2401	0,1151	0,1785	0,0999	0,1472	0,1107	0,1151	0,1785	0,0999	0,1472	0,1107	0,1785
Рівненська	0,0542	0,0632	0,0731	0,0685	0,045	0,0572	0,0583	0,0585	0,0303	0,0433	0,0843	0,0583	0,0585	0,0303	0,0433	0,0843	0,0585
Сумська	0,0751	0,1332	0,1288	0,1124	0,0544	0,0973	0,0849	0,0789	0,0298	0,0654	0,0994	0,0849	0,0789	0,0298	0,0654	0,0994	0,0789
Тернопільська	0,0237	0,0193	0,0494	0,0308	0,0178	0,0105	0,0588	0,0290	0,0189	0,0138	0,075	0,0588	0,0290	0,0189	0,0138	0,075	0,0588
Харківська	0,2473	0,2702	0,2982	0,2719	0,278	0,258	0,2711	0,2690	0,2797	0,2077	0,3466	0,2711	0,2690	0,2797	0,2077	0,3466	0,2711
Херсонська	0,0521	0,052	0,1676	0,0906	0,047	0,0455	0,1013	0,0546	0,0422	0,0419	0,2469	0,1013	0,0546	0,0422	0,0419	0,2469	0,1013
Хмельницька	0,0372	0,0526	0,0997	0,0682	0,0377	0,0465	0,0636	0,0499	0,0324	0,0367	0,0916	0,0636	0,0499	0,0324	0,0367	0,0916	0,0499
Черкаська	0,0921	0,0918	0,1351	0,1063	0,0564	0,0804	0,0907	0,0758	0,041	0,0588	0,104	0,0907	0,0758	0,041	0,0588	0,104	0,0758
Чернівецька	0,0078	0,0147	0,0806	0,0344	0,0262	0,0188	0,0649	0,0366	0,0265	0,0061	0,0761	0,0649	0,0366	0,0265	0,0061	0,0761	0,0366
Чернігівська	0,0776	0,1192	0,0975	0,0981	0,0421	0,0700	0,0939	0,0687	0,0202	0,0456	0,1413	0,0939	0,0687	0,0202	0,0456	0,1413	0,0687
м. Київ	0,9000	0,9071	0,7483	0,8518	0,9000	0,9000	0,8068	0,8589	0,9000	0,9000	0,9188	0,8068	0,8589	0,9000	0,9000	0,9188	0,8589
м. Севастополь	0,0274	0,0579	0,6514	0,2456	0,0735	0,0523	0,1900	0,1059	0,0532	0,0445	0,2045	0,1900	0,1059	0,0532	0,0445	0,2045	0,1059

вагомі наявні ресурси, чіткий менеджмент, швидкість впровадження, реакції, адаптації зумовлюють формування загрозливого поля. Віртуальність полягає насамперед в тому, що наявність цих процесів на певній території, яка не є місцем їх генезису, призводить до зростання конкуренції і напруження щодо внутрішніх суб'єктів.

Щодо регіонів України, то найвищі значення властиві регіонам з аналогічним рівнем розвитку, які за своїми характеристиками переважно є індустріальними, мають відповідний адміністративно-територіальний статус (наприклад, столичний), прикордонне розташування, або ж вихід до транспортних коридорів. Ці переваги, таким чином, сприяють зростанню цих регіонів, що виступає важливою умовою їх привабливості в питанні розміщення зарубіжних ресурсів. Відносно 2009 р. як ілюстративного, то саме ці регіони і формують групу найвищого рівня глобалізованості, до складу якої належать м. Київ, Дніпропетровська, Донецька та ін. області (табл. 2). В межах цих регіонів зосереджуються основні інтереси екзогенних суб'єктів і концентруються їхні головні ресурси. Зазначені регіони визначаються вагомою присутністю зарубіжних структур у їхніх межах.

Подібні значення має також група високого рівня глобалізованості, до складу якої належать регіони, що визначаються значною пріоритетністю за спрямуванням зовнішніх впливів і стабільно належать до сфери інтересів зарубіжних суб'єктів. Регіони із середніми, прийнятними і низькими величинами формують, відповідно, аналогічні групи за оцінкою глобалізованості. Як наслідок низки причин (як внутрішніх, так і зовнішніх), їхні позиції виявилися недостатніми для потрапляння в лідируючі групи, хоча ці причини можуть бути нестійкими у часі і змінними. Формування територій пріоритетного розвитку, реалізація масштабних інвестиційних або інноваційних проектів, державна підтримка проектів інфраструктурного розвитку – ці та інші заходи можуть сприяти розташуванню регіонів в орбіті притягання глобальних процесів.

Глобальний коригуючий вплив визначається дещо іншою динамікою розвитку. Найменше значення коефіцієнта було зафіксовано в 2000 р. (0,4112), яке з кожним роком тільки зростало (2005 р. – 0,4515, 2009 р. – 0,4687) (табл. 3). Таким чином, протягом всіх років оцінювання коригуючий вплив визначався тільки процесами зростання (незважаючи на дію світової фінансово-економічної кризи). Це, у свою чергу, свідчить про значний потенціал змін, який мають зовнішні процеси та який вони реалізують у межах території України. Крім того, такий результат обумовлюється і сприятливими внутрішніми факторами для зовнішніх впливів, які підсилили їхню вагомість і значення. Одним із ключових внутрішніх чинників стали низькі показники розвитку внутрішніх систем.

Порівнюючи величини глобального коригуючого впливу та глобалізованості (рівень глобалізованості = 100%), слід зазначити, що в цілому величини коригуючого впливу для держави протягом років оцінювання вищі від глобалізованості на 10–20%. Однак не для всіх років були характерні такі перевищення – якщо у 2000 р. фіксувалося переважання на рівні 12,2%, у 2009 р. – 22,1%, то в 2005 р. зафіксовані вищі параметри глобалізованості. Певні особливості спостерігалися і на територіальному рівні, що проявилось у різній ло-

Таблиця 2. Групування регіонів України за рівнем глобалізованості в 2009 р., авторська розробка

№	Регіони	Параметри значень у межах групи				Відношення середнього значення групи до значення держави	Характеристика групи
		мін	макс	середнє значення			
I	м. Київ, Дніпропетровська, Донецька, Одеська, Харківська, Львівська області, АР Крим	0,1966	0,9063	0,5514	+0,1677	Група найвищого рівня глобалізованості, регіони якої вважаються найбільшою пріоритетністю за спрямуванням зовнішніх впливів і стабільно належать до сфери інтересів зарубіжних суб'єктів	
II	Закарпатська, Луганська, Київська, Миколаївська області	0,1446	0,1776	0,1611	-0,2227	Група низького рівня глобалізованості, регіони якої вважаються значною пріоритетністю за спрямуванням зовнішніх впливів і стабільно належать до сфери інтересів зарубіжних суб'єктів	
III	Полтавська, Херсонська, Закарпатська області, м. Севастополь	0,0890	0,1159	0,1025	-0,2813	Група середнього рівня глобалізованості, регіони якої вважаються вагомою пріоритетністю за спрямуванням зовнішніх впливів і переважно належать до сфери інтересів зарубіжних суб'єктів	
IV	Вінницька, Івано-Франківська, Волинська, Чернівецька, Черкаська, Сумська, Хмельницька, Житомирська, Рівненська області	0,0526	0,0747	0,0637	-0,3201	Група прийняттого рівня глобалізованості, регіони якої вважаються задовільною пріоритетністю за спрямуванням зовнішніх впливів і можуть належати до сфери інтересів зарубіжних суб'єктів	
V	Чернівецька, Тернопільська, Івано-Франківська області	0,0343	0,0362	0,0353	-0,3485	Група низького рівня глобалізованості, регіони якої вважаються найнижчою пріоритетністю за спрямуванням зовнішніх впливів і в основному не характеризуються суттєвою належністю до сфери інтересів зарубіжних суб'єктів	

Таблиця 3. Коефіцієнти глобального коригуючого впливу для України та її регіонів за 2000–2009 рр.,
авторські розрахунки

	2000				2005				2009			
	ФС	ВС	ЗАГ	СС	ФС	ВС	ЗАГ	СС	ФС	ВС	ЗАГ	СС
Україна	0,3276	0,4679	0,4112	0,3643	0,3643	0,4748	0,4953	0,4953	0,4116	0,4291	0,5654	0,5654
АР Крим	0,1647	0,1784	0,4201	0,1713	0,2116	0,1334	0,3751	0,4067	0,1995	0,1277	0,8424	0,8424
Вінницька	0,0613	0,156	0,2252	0,1475	0,0819	0,147	0,2926	0,1788	0,1021	0,1075	0,3446	0,1847
Волинська	0,1864	0,4423	0,2961	0,2597	0,1459	0,2144	0,336	0,2821	0,2897	0,1727	0,3695	0,2773
Дніпропетровська	0,3254	0,7165	0,51	0,5840	0,5942	0,6208	0,5993	0,6048	0,6689	0,5833	0,6422	0,6515
Донецька	0,3732	0,7517	0,4169	0,5139	0,3695	0,7289	0,478	0,5054	0,3264	0,4965	0,5771	0,4567
Житомирська	0,0645	0,1456	0,1141	0,1081	0,0716	0,1136	0,0811	0,0888	0,1082	0,1583	0,0863	0,1183
Закарпатська	0,1572	0,329	0,3568	0,2810	0,1979	0,3584	0,4009	0,3191	0,219	0,3589	0,4347	0,3575
Запорізька	0,3369	0,669	0,4795	0,4307	0,3228	0,5268	0,4714	0,4437	0,2362	0,3402	0,5189	0,3551
Івано-Франківська	0,1054	0,1848	0,2445	0,2116	0,1249	0,2413	0,3744	0,2469	0,2355	0,1832	0,2667	0,2285
Кіровоградська	0,3503	0,4475	0,1306	0,3095	0,2541	0,4552	0,126	0,2784	0,2656	0,4399	0,2729	0,3261
Кіровоградська	0,0517	0,0732	0,126	0,0836	0,0481	0,0921	0,1852	0,1085	0,0548	0,0623	0,2367	0,1176
Луганська	0,0892	0,2517	0,2053	0,1821	0,1298	0,2546	0,2257	0,2084	0,1341	0,2434	0,296	0,2245
Львівська	0,2605	0,3336	0,412	0,3554	0,2732	0,2398	0,518	0,3697	0,3331	0,3106	0,5981	0,4139
Миколаївська	0,1423	0,3663	0,2639	0,2575	0,1572	0,2308	0,3194	0,2858	0,1368	0,2493	0,5246	0,3102
Одеська	0,3113	0,4155	0,6742	0,4570	0,413	0,4354	0,668	0,5055	0,4307	0,4178	0,7908	0,5464
Полтавська	0,303	0,3267	0,2341	0,2879	0,2334	0,3124	0,2977	0,2812	0,1547	0,2396	0,336	0,2434
Рівненська	0,0855	0,1407	0,2337	0,1540	0,0851	0,136	0,3002	0,1788	0,1346	0,1286	0,367	0,2101
Сумська	0,0975	0,251	0,1411	0,1682	0,1019	0,1958	0,1347	0,1441	0,0959	0,1636	0,1612	0,1402
Тернопільська	0,0463	0,062	0,1368	0,0807	0,0572	0,0507	0,1696	0,0925	0,0864	0,0679	0,0857	0,0800
Харківська	0,2912	0,372	0,4311	0,3562	0,3673	0,4882	0,4682	0,4039	0,4859	0,3097	0,5813	0,4590
Херсонська	0,0845	0,1061	0,3201	0,1702	0,1	0,0869	0,3755	0,1875	0,1435	0,096	0,5495	0,2690
Хмельницька	0,0465	0,0956	0,1492	0,0971	0,0737	0,1128	0,2037	0,1900	0,1157	0,1046	0,2509	0,1571
Черкаська	0,1517	0,1896	0,2036	0,1816	0,0937	0,1608	0,2734	0,1760	0,1063	0,1326	0,2903	0,1764
Чернівецька	0,022	0,0662	0,3075	0,1919	0,0768	0,0868	0,3542	0,1726	0,134	0,0528	0,3638	0,1902
Чернігівська	0,1114	0,2433	0,2772	0,2106	0,0792	0,1467	0,3408	0,1889	0,0637	0,1219	0,3709	0,1855
м. Київ	0,9	0,9	0,99	0,99	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
м. Севастополь	0,0712	0,2547	0,9626	0,4295	0,156	0,0931	0,5067	0,2519	0,1704	0,0869	0,5501	0,2591

калізації регіонів за групами й величинами коефіцієнтів. У межах систем коефіцієнти коригуючого впливу щодо глобалізованості відрізняються один від одного більшими варіаціями. В цьому випадку характерні або випадки менших величин коригуючого впливу до глобалізованості, або їх перевищення. Менші показники фіксуються для фінансової системи (близько 27,4% протягом років оцінки), а перевищення – економічної (14,8) і соціальної (81,5).

Як і глобалізованість, найвищі показники коригуючого впливу локалізуються в системі регіонів з високим рівнем розвитку, які можуть забезпечити прийнятне середовище та умови для наявних впливів і реалізації їх потенціалу (табл. 4).

Як показали проведені розрахунки, значна кількість фактичних величин показників впливу процесів екзогенного походження та внутрішнього фінансового середовища на загальнодержавному рівні, як правило, не відповідають своїм пороговим значенням. Фінансова система, розвиваючись, не відзначалася вагомою орієнтацією на встановлені вимоги. Подібні ознаки притаманні і для регіональних систем. Для економіки існує вагома невідповідність фактичних значень від порогових щодо держави та її складових. Однак зазначені явища не мають таких несприятливих ознак для фінансової системи, коли і для держави, і для регіонів характерна надмірна кількість випадків критичної невідповідності. Для економічної системи на рівні держави жодне із співвідношень не визначалося приналежністю до площини критичної невідповідності (для аналогічних значень фінансової системи – 2), а загальна кількість таких співвідношень для економіки на 41,1% менша від фінансів. Це свідчить насамперед про більш коректний вплив зовнішніх процесів на розвиток економічної системи держави та її складових порівняно із фінансовою. Соціальне середовище на загальнодержавному рівні визначається існуванням суттєвої невідповідності між фактичними значеннями і пороговими, яка обумовлюється як відносно низькими параметрами розвитку внутрішньої соціальної системи, так і високими пороговими значеннями, на які ця система орієнтується. Позитивом є відсутність надмірної кількості випадків критичної невідповідності фактичних значень до порогових. Для соціальної системи щодо фінансової кількість випадків критичної невідповідності менша на 47,0%. Сприятливою рисою є також відсутність на державному рівні випадків критичної невідповідності.

Зважаючи на параметри розвитку національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз, доцільною є розробка комплексу заходів державного контролю, які б надавали змогу враховувати ці явища і процеси та можливості їх регулювання. Зважаючи на складність задачі, підхід до її вирішення повинен бути системним з метою врахування більшості сценаріїв розвитку подій. Доцільною є побудова системи державного контролю за розвитком зовнішніх впливів у межах України.

На сучасному етапі розвитку в Україні існує низка законів та інших законодавчих актів, які торкаються тих або інших питань взаємодії внутрішнього і зовнішнього середовища. Вони регулюють питання зарубіжного інвестування, міграційні процеси, питання монополізації та інші аспекти. Однак всі вони за характером використання належать до різних сфер діяльності і в цілому ігнорують єдину мету, яка може бути визначена так: *розвиток української еко-*

Таблиця 4. Групування регіонів України за рівнем глобального коригуючого впливу в 2009 р., авторська розробка

№	Регіони	Параметри значень у межах групи			Відношення середнього значення групи до значення держави	Характеристика групи
		тип	плекс	середнє значення		
I	м. Київ, Дніпропетровська, Одеська, Донецька, Харківська, Львівська області, АР Крим	0,3899	0,9000	0,6449	+0,1762	Група найвищого рівня глобального коригуючого впливу, регіони якої визначаються найбільшими параметрами впливу зовнішніх процесів на внутрішню систему
II	Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Миколаївська, Волинська, Херсонська області, м. Севастополь	0,2630	0,3651	0,5141	-0,1547	Група високого рівня глобального коригуючого впливу, регіони якої визначаються значними параметрами впливу зовнішніх процесів на внутрішню систему
III	Полтавська, Івано-Франківська, Луганська, Рівненська, Чернівецька, Чернігівська, Вінницька, Черкаська області	0,1764	0,2454	0,2099	-0,2588	Група середнього рівня глобального коригуючого впливу, регіони якої визначаються вагомими параметрами впливу зовнішніх процесів на внутрішню систему
IV	Хмельницька, Сумська, Житомирська області	0,1189	0,1571	0,1377	-0,3310	Група прийняттого рівня глобального коригуючого впливу, регіони якої визначаються задовільними параметрами впливу зовнішніх процесів на внутрішню систему
V	Кіровоградська, Тернопільська області	0,0800	0,1176	0,0988	-0,3700	Група низького рівня глобального коригуючого впливу, регіони якої визначаються найменшими параметрами впливу зовнішніх процесів на внутрішню систему

номіки та її функціональних і територіальних складових відповідно до національних пріоритетів. Важливою умовою державного контролю є розробка *комплексної програми реагування на зовнішні глобальні виклики і загрози*. Крім того, не можна обмежуватися тільки несприятливими процесами, а необхідно враховувати й позитивні. Це обумовлюється тим, що не кожний позитив має однозначний характер і зміст, реалізація його потенціалу в межах держави може мати непередбачуваний характер. Складовими такої програми повинні бути такі блоки: I – законодавчий, II – виконавчий, III – інструментальний, IV – координаційний, V – інституціональне середовище.

Висновки. Як показало проведене дослідження, оцінювання параметрів глобалізованості систем національної економіки дало змогу визначити, що відповідний коефіцієнт мав змінні тенденції розвитку, які були зумовлені чергуванням сталих періодів з кризовими. Коефіцієнт глобального коригуючого впливу для національної економіки протягом років оцінювання мав сталі тенденції зростання. Існування такого висхідного руху показників свідчить про вагомий потенціал корекції глобального середовища щодо внутрішніх систем. На основі розрахованих коефіцієнтів було проведене групування регіонів, яке показало, що групу з найвищими і високими значеннями переважно формують регіони з аналогічним рівнем розвитку, решта належать до складу груп середніх, прийнятних і низьких значень. Оцінка співвідношень фактичних значень показників до порогових визначалася такими особливостями: позиції держави в цілому визначаються переважанням випадків відповідності фактичних значень щодо порогових (хоча таке становище може бути ситуативним), найгіршою є ситуація для фінансової системи, найсприятливішою – економічної, показники розвитку регіону відіграють важливе значення щодо його позиціонування відносно відповідності тощо.

1. Гонта О.І. Формування політики транснаціоналізації економіки регіонів: теорія, методологія, практика. – Луцьк: Луцька міська рада, 2008. – 350 с.
2. Маруняк Є.О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України / Наук. ред. Л.Г. Руденко. – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
3. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2001 рік / Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України; Державний НДІ інформатизації та моделювання економіки. – К., 2002. – 151 с.
4. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2002 рік / Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України; Державне НДІ інформатизації та моделювання економіки. – К., 2002. – 150 с.
5. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2005 рік / Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України; Державне НДІ інформатизації та моделювання економіки. – К., 2006. – 153 с.
6. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2009 рік / Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України; Державне НДІ інформатизації та моделювання економіки. – К., 2010. – 159 с.
7. Статистичний щорічник України за 2000 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2001. – 600 с.
8. Статистичний щорічник України за 2005 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2006. – 575 с.
9. Статистичний щорічник України за 2009 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2010. – 566 с.
10. Яремко Л. Глобалізований регіон // Економіст. – 2007. – №5. – С. 54–57.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2011.